

Сергій КОСЯНЧУК
(Київ, Україна)

СОЦІОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДИДАКТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОСНОВА ОСВІТНЬОЇ СТРАТЕГІЇ І НАВЧАННЯ

У контексті розвитку сучасних української освіти і вітчизняної дидактики як теорії навчання коло наших наукових інтересів складають соціальні аспекти дидактичних технологій, що реалізуються в умовах профільного навчання, і такі, що можуть бути імплементовані в матрицю освітнього процесу закладів загальної середньої освіти. З результатами відповідних розвідок, оприлюднених цьогоріч у матеріалах науково-практичних заходів різних рівнів, можна

ознайомитися за URL: <http://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/dd/2018.html>. Наразі йтиметься про потенціал дидактичних технологій як «своєрідних індикаторів наукового і практичного мислення» [14, 211], соціономічна сутність яких дає можливість розкривати об'єктивні закономірності перебігу явищ природи, суспільства і мислення. Тут соціономічну сутність розуміємо як інструмент розкриття взаємозумовлених зв'язків, породжених і породжуваних діяльністю типу «людина – людина». Отже, ефективність реалізації дидактичних технологій у процесі профільного навчання, з одного боку, виявляє рівень наукового обґрунтування доцільності застосування і межі практичного використання їх педагогічними працівниками, а з іншого, – коефіцієнт корисної дії, яка спрямовується на досягнення кінцевого освітнього результату – формування компетентного випускника школи, стійкого до цифростресів.

Оскільки дидактичні технології є набором «систем, методів та інструментів, що підлягають проектуванню, розробленню, застосуванню та оцінці, мета яких – поліпшення процесів навчання», обов'язково слід розрізняти терміни *дидактичні технології* та *інформаційні технології* й *ІКТ*, бо дидактичні технології «не обов'язково мають передбачати технічну підтримку» [11, 3]. Однак, як зазначається далі в цьому ресурсі, надважливим аспектом проблеми, що постає на фоні розвитку нових цифрових технологій, є стратегія навчання, здатна інтегрувати й ефективно упорядковувати інструменти інформаційно-комунікаційних технологій з фактичними педагогіко-дидактичними аспектами. N.Bengtsson та E.L.Niklasson, досліджуючи технологічну освіту в 99-ти муніципалітетах Швеції, послуговуються авторитетною думкою С.-Е.Лідмана (Sven-Eric Liedman, 2001), коли він стверджує, що «від початку існував чіткий зв'язок між мистецтвом і технологією і що вони разом були виражені як техніка. Мистецтво і технології розглядалися як синоніми» [8].

Передусім, дидактичні технології і майстерність (мистецтво) педагогічного працівника застосовувати їх у процесі профільного навчання забезпечують одухотвореність шкільного життя, формують сприятливий психологічний клімат освітнього середовища школи як закладу становлення і розвитку особистості. Тут винятково важливими є організаційно-педагогічні умови профільного навчання, технологічний підхід до формування ціннісно-смыслових орієнтацій молоді людини, яка пізнає навколишній світ і себе [4; 7]. Тож соціономічність дидактичних технологій має передувати їх значенню як інструменту долучення здобувачів освіти до знань, адже процеси здобуття знань, відпрацювання навичок роботи з навчальним матеріалом (і текстами зокрема), формування вмінь аналізувати, критично мислити тощо соціономічні за своєю суттю. Тобто, ґрунтуються на феноменах діяльних взаємозв'язків типу «людина – людина». Тільки «дидактична і педагогічна мудрість передбачає зміни, формування, інтерпретацію та відфільтрування всього, спираючись на педагогічний досвід, культурні характеристики і на усвідомлюваність, що саПме є витоками традицій» [9, 3]. Дидактичні (освітні) технології – це «системний спосіб концептуалізації реалізації та оцінювання навчального процесу <...> застосування технології освіти потребує знань з кількох напрямів: педагогіки, психології, дидактики, комп'ютерних наук, інформатики...» [13, 111].

Переосмислюючи роль технологій в освіті, Департамент освіти США (звіт 2017 р.) зазначає, що дослідники в цій галузі займаються проблемами оптимального подання інформації учням, стратегіями навчання, що ведуть до оптимального зберігання інформації, та головне – здобувати знання про те, як саме люди навчаються; ці знання можуть бути використані для розроблення більш ефективних продуктів освітніх технологій, які узгоджуються з тим, як працює розум [12, 25-26]. Тож, освіта «потребує сильної та ефективної системи створення і поширення знань – від наукових досліджень до викладання та навчання» [10, 32]. Однак, така система ще не сформована, адже за умов реформування освіти (у рамках Закону України «Про освіту»), відповідної модернізації її змісту змінюються вимоги до проектування дидактичних технологій, тому інваріантно зазнає трансформацій їх структура [1]. До слова, у проекті Закону України «Про повну загальну середню освіту», оприлюдненого з метою громадського обговорення,

зазначено, що «механізми (інструменти, форми, засоби, способи, методи, технології тощо) досягнення учнями результатів навчання, передбачених відповідними державними стандартами, визначаються освітньою програмою закладу освіти» [5, 36]. Тому вже зараз слід дбати про те, щоб дидактичні технології якомога ширше проектувалися з урахуванням соціономічних зв'язків, аби не на словах зростала вагомість і роль соціономічних професій у суспільстві. З іншого боку, процеси модернізації дидактичних технологій для реалізації профільного навчання мають відбуватися у тісному взаємозв'язку з інноваційною підготовкою фахівців у закладах вищої освіти [3].

Вважаємо помилковим поділяти погляди і переконання тих, хто відсуває на задній план людину, її розум і снагу до пошуків і творчості в добу тотальної цифровізації змагатися зі штучним інтелектом. Цього не станеться, якщо школа готуватиме дітей до здійснення безпечного «серфінгу» в цифровому світі, а не дивуватися (подекуди заздрити, дратуватися), як вправно навіть дошкільнята опановують гаджети, самотужки інсталиують найрізноманітніші Інтернет-додатки і навіть програмне забезпечення.

Якщо осучаснення і розроблення дидактичних технологій відбуватиметься шляхом розвитку і використання соціономічної сутності їх (*особливо з огляду на те, що у здобувачів освіти мають формуватися громадянські і соціальні компетентності на аксіологічних засадах*), то матимемо можливість долучати учнів до процесів пізнання людини як феномена і розвивати у такий спосіб кожну особистість. Дидактичні технології, на противагу техногенності в освіті, мають узяти собі на «службу» технології цифрові, аби мати шанс забезпечувати особистість від їх впливу, щоб ураганоподібний «цифрофон», на кшталт радіаційного, не мав змоги відсунути Людину за точку неповернення. «Цифрові технології чинять значний вплив на економіку і суспільство, змінюють способи діяльності, спілкування, соціальної взаємодії <...> Інноваційний потенціал технологій надто залежить від рівня цифрових навичок населення. Недарма існує міцна кореляція між освітою й навичками, а також поглинанням і використанням цифрових технологій у різних сферах життя. Роль освіти та навичок у просуванні інновацій є критичною [10, 3].

Попри те, що цифрова компетентність характеризує сучасні суспільства, варто пам'ятати про живе слово як константу будь-якої дидактичної технології. «Слово – звукова матеріальна оболонка, за допомогою якої мова реєструє й закріплює результати роботи мислення, успіхи пізнавальної роботи людини і в такий спосіб уможливорює обмін думками в людському суспільстві <...> Надзвичайне значення слова в житті людського суспільства полягає в тому, що воно є новим щаблем у пізнавальному процесі» [6, 549-550]. «Новітні тенденції розвитку галузі узалежнюють здобуття освіти від інтересів самого учня, суспільства й держави. Освіта розглядається як інвестиція шкільної молоді в своє майбутнє. До такої золотої акції належить державна українська мова, що увійшла до ядра предметів, обов'язкових для вивчення всіма у всіх типах закладів загальної середньої освіти» [2, 83].

Отже, сформулюємо деякі висновки: а) освітній потенціал дидактичних технологій криється в їх соціономічній сутності; б) дидактичні технології стають неефективними або навіть «мертвими» без опанування їх педагогічними працівниками і майстерного застосування ними у процесі реалізації завдань профільного навчання; в) реалізація інноваційного потенціалу дидактичних технологій має відбуватися за умов формування у здобувачів освіти українськомовної компетентності; г) проектування і реалізація дидактичних технологій мають спиратися на чинне законодавство в галузі освіти та враховувати перспективи і виклики цифровізації суспільних, економічних і міжособистісних відносин.

До перспектив дослідження відносимо такі проблеми: соціальну адаптацію особистості; емоційно-ціннісне ставлення до діяльності людини в цифровому просторі; моніторинг ефективності сучасних дидактичних технологій в умовах профільного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар С. П. Педагогічна технологія: структура та вимоги до її проектування // Школа першого ступеня: теорія і практика : зб. наук. праць. – П.-Хмельницький : П.-Хмельницький держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди. – 2005. – Вип. 10. – С. 18–27.
2. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Українська мова у фокусі перспектив реформування старшої школи // Молодь і ринок. – 2018. – №4(159). – С. 86–92.
3. Буркова Л. В. Соціономічні професії: інноваційна підготовка фахівців у вищих навчальних закладах : монографія. – Київ : [б. в.], 2010. – 277 с.
4. Васківська Г. О., Косянчук С. В. Організаційно-педагогічні умови профільного навчання // Молодь і ринок. – 2013. – №5(100). – С. 19–24.
5. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (проект для громадського обговорення) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennja-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>
6. Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник. – Москва : Наука, 1976. – Изд. 2-е, испр. и доп. – 720 с.
7. Косянчук С. В. Технологический подход к процессу формирования ценностно-смысловых ориентаций старшеклассников // Univers Pedagogic. – 2014. – №1(41). – С. 53–60.
8. Bengtsson N., Lundberg Niklasson E. Vad är teknik? Tekniken i grundskolan: en studie av teknikundervisningen i 99 kommuner i Sverige. Gothenburg : Institutionen för didaktik och pedagogisk profession. 2013, <https://liu.se/cetis/atlasa/documents/e-niklasson-n-bengtsson.pdf>
9. Hansen M. S. Angelsaksisk didaktik. Liv i Skolen. VIA Højskolen for Videreuddannelse og Kompetenceudvikling. 2017. – Nr. 1, Årg. 19. – S. 1–5, <https://www.via.dk/-/media/VIA/dk/om-via/presse/dokumenter/publikationer/liv-i-skolen/liv-i-skolen-1-2017-uddrag.pdf>
10. Innovating Education and Educating for Innovation: The Power Of Digital Technologies And Skills. Education Innovation and Research. OECD Publishing, Paris. – 2016. – Retrieved from: <http://www.oecd.org/education/cei/GEIS2016-Background-document.pdf>
11. Le differenti definizioni di TD // Innovazione nella scuola e Tecnologie Didattiche. Piano Nazionale di Formazione degli Insegnanti sulle Tecnologie dell'Informazione e della Comunicazione. – Garamond, 2002. – [Risorsa elettronica]. – Modalità di accesso. URL: http://www.liceonorbtorosa.gov.it/attachments/article/116/144_23.pdf
12. Reimagining the Role of Technology in Education: National Education Technology Plan Update. Office of Educational Technology, U.S. – 2017. – Retrieved from: <https://tech.ed.gov/files201701NETP17.pdf>
13. Stošić L. The importance of educational technology in teaching. International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education. – 2015. – Vol. 3, No. 1. – P. 111–114. – Retrieved from: <http://oaji.net/articles/2015/1014-1434799607.pdf>
14. Szczygielska S. Nowoczesne technologie w procesie edukacji [Zasób Internetowy] // Edukacja – Technika – Informatyka. – 2016. – №3/17, pobrano: http://www.powiatostrzeszowski.pl/asp/pliki/dok/publikacja_na_strone_p.izabeli.nowakowskiej.pdf (doi: 10.15584/eti.2016.3.32).